
terasz

Dráma 6 képben

JOVAN HRISTIĆ

Az ember csak akkor válik tudatos és értelmes lényvé, azzá ami valójában — amikor a halálról gondolkodik és beszél.

Hegel

Szereplők:

(a színre lépés sorrendjében)

IVAN	kb. 35 éves
VERA	21 éves
BLANKA	60—65 év között
OLGA	kb. 35 éves
VLADAN	kb. 35 éves

Történik: egy villa teraszán, valahol egy dalmáciai szigeten, július utolsó napjaiban — de már érezni, hogy közeledik az augusztusi hőség.

Első kép

(Délután. A teraszon Ivan és Vera ül. Az asztalon Ivan kézírata hever.)

IVAN: Mit mondjak? Mindent tudok — ami történik, ahogy továbbfejlődik, és hogy mennyi ideig tarthat. Olvadásban van, s a végén teljesen elolvad. De mást is kell mondanom, hogy segítsék... Nem tudom csak az orvosi mesék egyikét elismételni: igyekezzék azt a néhány hátralévő hónapot szépen eltölteni. Mint amikor kezet mosunk vizit után: megérintettük az emberi testet, az izzadt bőrt, s most szabadulunk mindettől... Most, úgy hiszem, legjobb volna, ha egyáltalán nem is jönnének.

VERA: De hiszen maga hívta ide őket.
IVAN: Mert meggyőződésük, hogy velem nagyobb biztonságban vannak. Az éjszaka felriadtam: úgy tetszett, mintha itt lenne, s nézne rám. Szóltam hozzá, magyaráztam valamit. Tekintete rám tapadt. Tovább beszéltem. Egyszer csak a saját hangomat hallottam. Azt mondtam: an-dan-dino... Végeláthatatlanul, mint egy elromlott hanglemez. Mondanom kell valamit, meg kell magyaráznom valamit. De mit?

(A házból kijön Blanka, kezében portörölő. Odalép a terasz korlátjához, és a tengert szemléli.)

IVAN: Az orvosok még nem szokták meg, hogy a lélekről is gondolkodjanak, de ha van lélek, akkor az valószínűleg az a tekintet, amely...

BLANKA: Még nem látni a hajót. Hány óra van?

(Nem vár választ, visszatér a házba.)

BLANKA: Le kell törölgetnem a port. A szél mindig behordja az egész házba.

(Bemegy. Ivan és Vera egy darabig hallgat. Vera kulcsot vesz ki a zsebéből.)

VERA: Elfelejtettem visszaadni a kulcsot.

(Ivan elveszi a kulcsot. Szünet.)

VERA: Tulajdonképp nem is tudom, hogyan viselkedjek magával.

(Ivan a terasz korlátjához lép, a tengert nézi.)

IVAN: Most már látni. A szirtek mögött felbukkant.

VERA: Miért nem mond valamit?

IVAN: *(visszajön)* Mit mondjak?

VERA: Időnként úgy tűnik, keresztülnéz rajtam, mintha egyáltalán nem is léteznék, mintha csak üres tér lennék. Vagy egy olyan tárgy, amely itt van ugyan, de nem veszik észre. Mondja azt, hogy menjek. Szót fogadok és elmegyek. Nem jövök többé.

IVAN: Nézd, nekem elég ebből a játékból.

VERA: Akkor mondja, hogy tűnjek el. És kész.

IVAN: Én nem tudok úgy beszélni, sem úgy viselkedni, mint a te sátoros társaságod. Sajnálom. Erről már beszéltünk tegnap. Miért kezdjük el újból?

VERA: Tudom. Ismerem az egész mesét. Én akkor születtem, amikor maga azon törte a fejét, igaza volt-e Sztálinnak, vagy

nem; alig tudtam még járni, mikor maga érettségizett; a gimnáziumot akkor kezdtem, mikor maga doktorált. Jól megjegyeztem?

IVAN: El van kényeztetve. Még mindig úgy viselkedik, mint valami kisgyerek, aki babákkal játszik. Minden mindegy, minden egyformán lényegtelen, csak játékra szolgál. Mintha óvodában lenne. Tudja, hogy semmi sem történhet, hogy mindenki csak a kedvében jár; de ha valami baj történne is, valaki úgyis elrendezné a dolgokat, maga pedig szépen tovább játszogathat, mintha mi sem történt volna. Egyre érettebb lesz, mert valami megszűnt a számára — vagy pedig még létezni sem kezdett.

VERA: Az egész azért van, mert ők jönnek.

IVAN: Ehhez nekik semmi közük.

VERA: Gyűlölöm őket. Azt gondoltam, másképp lesz, a végén aztán ugyanúgy lett minden. *(rövid szünet)* És maga mit akart? Egyébként teljesen lényegtelen. Nem izgat.

(Zsebéből ráógumit vesz elő, rágni kezdi. Megkínálja Ivant is.)

VERA: Akar egy rágcsit?

(Blanka jön ki a házból. Nagy ezüsttálcán vizeskancsót, poharakat, citromprést hoz, mindent, ami limonádéhoz szükséges.)

BLANKA: Elfárasztott a takarítás. Iszonyú ez a mai hőség. A hajó még nincs itt?

VERA: Beért az öbölbe.

IVAN: Megyek. A nap vörösen nyugszik, holnap szép idő lesz. Biztos azt szeretnék, ha valahova elmennénk fürödni.

(Elmegy. Blanka és Vera egy darabig hallgat. Blanka a citromlevet készíti a limonádéhoz.)

BLANKA: Mikor a doktor úr itt van, nyugodt vagyok. Tavaly valami olaszok voltak itt, mindent bepiszkítottak a házban. Tönkretették a foteleimet. Csuromvizesen jöttek a szobába, leültek, ahol épp nekik tetszett. Az idén is írtak, ki akarták bérelni a házat egész nyárra, de akkor, hál' istennek, a doktor úr jelentkezett, és mondta, hogy utána majd a barátai jönnek, s az egész házat szeretnék. Ő még tíz napig marad, aztán azok egyedül maradnak. Ismeri őket?

VERA: *(gondolataiba mélyedve)* A férfi építész mérnök, a feleség matematikus.

BLANKA: Tanár?

VERA: Olyasféle.

BLANKA: Mindenesetre a fotelekre rätettem a huzatot. Ha tudná, mi mindent láttam már, mióta kiadom ezt a házat! S még hozzá mind finom, jól nevelt emberek. *(rövid szünet)* Mikor a férjem meghalt, el akartam adni és elmenni a szigetről, valahová egy kis lakásba... De ez mindjárt a háború után volt,

és kinek volt akkor pénze? Voltak nálam a központi bizottságból, de kommunistáknak nem akartam eladni a házat. Utána pedig elhatároztam, nem megyek sehová, itt maradok, lesz, ami lesz. Először csak a szobákat adtam ki, de ma már vannak olyanok, akik az egész házat is kibérelik. Kikötött már?

(Verára tekint, tőle várja, nézze meg, megérkezett-e a hajó. Vera nem moccan.)

BLANKA: Azelőtt a hajók dudáltak, most meg csak bevánszorognak a kikötőbe... A férjem nagyon szerette a hajókat. Tengerész akart lenni, de a szülei nem engedték. Mikor megbetegedett, azt mondta: „Blanka, azt hiszem, most elhajózok.” Állandóan a hajókról olvasott könyveket, minden reggel megnézte a barométert. Mindig kiment bevárni a hajókat. Minden időben. Épp akkor halt meg, mikor a hajó megjött. Elaludt. Én meghallottam a szirénát, az ablakhoz mentem megnézni. Mikor visszafordultam, már mindennek vége volt. A lányom bejött a szobába, hozta az újságot. Csak egymásra néztünk. Nem sírtunk. „Neki már biztosan jó”, mondta. Láta a lányom fényképét? Ott van a sublót fölött. Meghalt. Kilenc éve.

VERA: Mesélte.

BLANKA: Úgy? Mikor elmúlik a nyár, és minden vendég elmegy, esetenként egyedül ülök a szobában és a fényképeiket nézegetem. Ilyenkor mintha mégis itt volnának, ebben a házban, csakhogy én az egyik, ők meg a másik emeleten.

(Elkészítette a limonádét, letakarja a poharakat. A kikötő felé tekint.)

BLANKA: Most szállnak ki. Nincsenek sokan. No nézd csak, hisz ez egy másik hajó... Nem tudom elolvasni...

(Bemegy a házba, nagy távcsővel tér vissza.)

BLANKA: Ohó... De ki a kapitány?... Végre, kapott egy nagy hajót. Nagyobb nyugdíja lesz. *(kicsit később)* Már nem tudja az ember, ki a férfi és ki a nő. Talán nekik is mindegy. De már itt is vannak.

(Olga, Ivan és Vladan érkezik meg. Ivan és Vladan a csomagokat viszi. Az egyik sporttáskából szigony és vízipisztoly meredezik.)

BLANKA: Tessék, parancsoljanak!

IVAN: Blanka asszony.

BLANKA: Csak hívjanak egyszerűen Blankának, engem itt mindenki így nevez, Ilić asszonyt kivéve, de hát ő úgysem számít. *(Olgát nézi)* Hogy utaztak?

VLADAN: Egészen jól. Nem voltak sokan.

BLANKA: Még korai. Nagyobb forgalom errefelé általában csak augusztusban van. Kérem, foglaljanak helyet.

OLGA: (észreveszi Verát) Ó, Vera... ne haragudjon, ez a hőség...

BLANKA: Készítettem egy kis limonádét, hogy felfrissüljenek.

OLGA: Vladan, ez Vera, tudod, meséltem róla — a kórházban ismerkedtünk meg.

VLADAN: Ivan hallgatója?

VERA: Már nem.

OLGA: Levizsgázott?

BLANKA: Indul a hajó.

(Szünet.)

OLGA: Mikor kiszálltam a hajóról, azt gondoltam, összeesem.

IVAN: Most jól vagy?

OLGA: Most jól.

BLANKA: Itt a teraszon elég kellemes. A nap csak reggel süt ide, kilenc után már hűvös van. Csak éppen, sok a szúnyog. Minden évben permeteznek valamivel, de nem sokat ér. Este, mielőtt a villanyt eloltják, majd csukják be az ablakokat. Volt valami gyantám is, ami ha égett, elkergette őket — a doktor úr tudja, hol van. Ő mindent jobban tud nálam, mi hol található a házban. Doktor úr, a vizet említette? Nincs folyóvizünk. Ez egy sziget. A ciszterna a folyosón van, mindjárt a konyha mellett. Nemrég láttam, lehet kapni olyan pumpát, amely elvezeti a vizet a ciszternából, de elég sokba kerül. Maradjon hát csak így, ahogy volt.

VLADAN: Engem nem zavar.

BLANKA: Engem sem. A tavasszal találtak egy forrást, ott a hegyen. Csak hát, amíg az a víz ideér... Nem akarnak körülnézni a házban?

(Olga feláll.)

IVAN: Pihenj még egy kicsit.

OLGA: Már nem vagyok fáradt. Ez a ház emlékeztet...

BLANKA: Itt lent van az ebédlő. A konyha a túlsó odalon van, az öböl felől. A hálószobák pedig fönt. Mind a nyílt tengerre néz. Ott mindig kellemes hűvös van, még a legnagyobb hőség idején is; a tenger felől szüntelen szél jár.

(Olga és Blanka bemegy a házba.)

IVAN: Nos, mit szólsz?

VLADAN: A ház gyönyörű. Már a hajóról észrevettem. Szép helyen épült. Nézd ezeket az ablakokat — hogy csinálták ezt valamikor. Most — szabvány méret, de minden ablak más. Biztos a múlt század közepetáján építették.

IVAN: 1860-ban. Blanka ezt általában hangoztatja a bevezetőjében.

VLADAN: Így is gondoltam. Minél régebbi, a kő annál nemesebbé vá-

lik. A modern házak viszont már három év múltán is úgy néznek ki, mint levitézlett szépségek.

VERA: Meglátja — ebben a házban éjjel nyikorog a padló, mintha járkálna valaki, a szekrények is maguktól nyílnak és csukódnak.

IVAN: Vera szereti a szellemekről szóló meséket. Neki ez a ház valószínűs elvarázsolt kastély, kínzókamrával. Gyakran eljár Blankával szellemidézésre.

VERA: Itt az egyetlen szellem Ivan volt.

IVAN: Találtam neked egy csónakot. Megbeszéltem egy halászzal, majd ő megmutatja neked, merre van hal.

VLADAN: Azt mondják, ez a ritka helyek egyike, ahol még lehet valamit találni. A többi már mind kimúlt.

VERA: Elvinne egyszer engem is?

VLADAN: Tud halat tisztítani?

VERA: Majd megtanít rá.

(A házból Olga lép ki.)

IVAN: (Olghoz) Tetszik?

OLGA: Gyermekkoromban gyakran jártam egy ilyen házba. Még a bútor is hasonló volt. A sok fénykép a falon. Mint itt is. Olyan régiak, barnák. Ebéd után, mikor mindenki pihenni ment, egyedül ültem az ebédlőben, és nézegettem a régi újságokat. Még néhány képre is emlékszem. Egy hajóra, ami valami jéghegynek ütközött és elsüllyedt. Az emberek a vízbe ugranak, a kapitány áll a hídon. Aztán, valami nagy ágyúk. Katonák a lövészárokból. Nevetséges repülőgépek, sok dróttal. Hosszú ruhás és nagy kalapos nők. Férfiak ilyen (mutatja) bajusszal és keménygallérban. A nap ugyanígy tűzött át a csukott zsalukon. Behallatszott az ebéd után lubickoló gyerekek zsivaja. Mintha már itt lettem volna egyszer, mintha visszatérnék. (Vladanhoz) Tudsz vizet meríteni a ciszternából? Majd megtanítlak, ha ugyan én sem felejtettem el. Kis ügyesség kell hozzá — a vödört aljával fölfelé kell bedobni.

VLADAN: Szóval, akkor bevisszük a csomagokat?

(Nem sokkal ezután Blanka jelenik meg egy szatyorral, amelybe a holmiját csomagolta. Kint hagyja a teraszon. Leszedi az asztalt, a tálcát és a poharakat beviszi, majd visszajön. Vladan és Ivan behozza a bőröndöket.)

OLGA: Régóta jár ide?

VERA: Már három éve. A társaságommal. Sátorokban töltjük a nyarat. Ott, az erdőben. Nem látta még? Mindegyikre felrajzoltuk az egyetem piros címerét. De most már kezdenek mindent beépíteni. Mindenki házat épít, akár az örültek. Nemsokára már nem is lesz helyünk.

OLGA: És az egész nyarat itt töltik?

VERA: Attól függ. Mikor megunjuk, felszedjük a sátorfánkat és továbbmegyünk.
OLGA: Érdekes az idén?
VERA: Nem is tudom. Nem mindig kellemes a sátor alatt. Valamelyik éjjel esett az eső, az én sátorom kezdett beázni, egész reggelig nem tudtam aludni.

(Blanka felveszi a szatyrot. Míg beszél, Vera lassan eltűnik a ház irányában.)

BLANKA: Hát akkor én megyek. Átköltözöm Ilicné asszonyhoz. *(Ol-gának mutatja)* Látja, az a ház ott, mindjárt a vendéglő mellett. Kolumbus még fel sem fedezte Amerikát, amikor építették. Ha bármire szüksége van, csak keressen fel. Én egész nap a házban vagyok, csak délelőtt járok le kicsit fürödni. *(Kézét nyújt, megérinti Olga haját.)* Hány éves?

OLGA: Harminchat. Miért kérdi?

BLANKA: Olyan a haja, mint Máriaé. Miért vágja ilyen rövidre?

OLGA: Mert az volt a divat, amikor húszéves voltam, mint most Vera.

BLANKA: Mikor Mária leengedte a haját, a vállára omlott, egész eddig. Én fésültem. *(keresgél a zsebében)* Odaadtam a kulcsot? Itt van. Az ajtó néha nehezen nyílik, meg kellene olajozni. Csak szóljon, én már megszoktam, hogy itthon minden egyedül csinállok. Itt csak a pénzt tudják elkérni. Meg nincs is már, aki megcsinálja, mind elmentek Németországba vagy Ausztráliába.

(A házból kijön Ivan.)

BLANKA: Meg sem mutattam, hol lehet fürödni — de a doktor úr úgyis mindent tud. Ő nagyon otthonos. Ha pedig valamire szükségük van, csak szóljanak.

(Elmegy. Szünet.)

OLGA: Mi van Blanka asszony lányával? Valamit mondott, és olyan közel jött hozzám, hogy szinte a leheletét éreztem, megérintette a hajamat... Hol van a lánya?

IVAN: Meghalt. Ennél az Ilic asszonynál állandóan teáznak és szeánszokat tartanak. Blanka azt hiszi, hogy a lányával beszélget.

OLGA: Tudom. Az én nagymamámnál is volt egy ilyen társaság. Egyszer egy macskát dobtunk be az ablakon. Ki is kaptam érte. *(rövid szünet)* Ismerted?

IVAN: Nem.

OLGA: Kellemetlen volt. Mintha az arcomba mászna. Olyan furcsa a szeme... Észrevetted, hogy az egész ház valami furcsa szagot áraszt?

IVAN: Hagyd ezt. Most az a legfontosabb, hogy jól kipihend magad.

OLGA: Igen. Pihennem kell.
 IVAN: Rendbe kell hoznod magad. Ez alatt az egy hónap alatt mindent jól és okosan kell elrendezni. Mintha mindent újból kezdenél, csak rendezettebben és okosabban.
 VERA: Mennem kell. Ma rajtam a sor, én készítem a vacsorát.
 VLADAN: Maradjon még, előbb megiszunk valamit! Meg kell ünnepelni az érkezést. Mit igyunk? Hoztam whiskyt. *(Ivanhoz)* Te tudod, hol vannak a poharak?
 IVAN: Az ablak melletti szekrényben.
 OLGA: Fürödni mennék. Szabad?
 IVAN: Miért ne?
 OLGA: Nem tudom. Kérdezem. Még mindig azt gondolom, hogy a kórházban vagyok. Folyton várom, hogy te mondd: most csináld ezt, vagy ne tedd azt.

(Vladan hozza a whiskyt és a poharakat.)

VLADAN: Elfelejtettem a jeget. Nem baj, majd isszuk tisztán.
 OLGA: Én nem bírok. Hőség van.

(Bemegy a házba.)

IVAN: Még dolgoznom kell.

(A távolból fémtárgyak csörömpölése hallatszik, delíriumos, eksztatikus ütemben.)

VERA: Ez a mi jelünk. Mennem kell.
 VLADAN: Mikor megyünk vadászni?

(Vera elmegy. Szünet.)

VLADAN: Nincs kedvem inni. *(kissé később)* Akarod, hogy megnézzük azt a csónakot?

IVAN: Azt mondta, holnap reggel menjünk.

VLADAN: Akkor addig ezt rendbe rakom.

(Az üveget és a poharakat a tálcára teszi, beviszi a házba. Szünet. Újból felhangzik az ütemes dobolás. Ivan felveszi kéziratát az asztalról, belelapoz. A házból Olga lép ki. Kezében fürdőruha.)

OLGA: Vladan lefeküdt. Engem is nagyon elfogott a fáradtság. Nincs kedvem sehová se menni. *(leül egy székre)* Mit csinálsz?

IVAN: Semmit. A disszertációmra dolgozom. Könyv lesz belőle, megjelenik.

OLGA: Úgy? *(rövid szünet)* Vladannak új munkát ígértek. Nem tudom pontosan, mit. Készülödtünk már, de ő állandóan csak a vállalkozókkal volt elfoglalva, késő este járt haza, beszélgetni se tudtunk. *(szünet)* Tulajdonképpen már nem beszél a munkájáról. Ha együtt vagyunk, hallgat. Bezárkózik a szobájába. Összetépi a terveket. Hallottad-e valaha is azt a

hangot — amikor a rajzpapír szakad? Egy este berúgott. Nem tudott megállni a lábán, de beszélni sem. Soha azelőtt nem láttam részegen. Nem tudtam, mit tegyek. Elaludt. Én meg leültem az ágyra, a lábához, és sirni kezdtem. *(később)* Ivan, segítened kell nekem.

IVAN: Hogyan segítek?

OLGA: Nem tudom. Nekem nincsenek barátaim, soha nem tudtam amolyan női beszélgetéseket folytatni...

(Nem fejezi be a mondatot. Feláll, fürdőruhájával a kezében bemegy a házba.)

Második kép

(Tíz nappal később. Reggel. Ivan a teraszon ül, kéziratába mélyed. Majd a terasz korlátjához lép, a tengert nézi.)

VLADAN: Megint nagy hőség lesz.

(Bemegy a házba. A halászfelszereléssel tér vissza. Leül. Reszelővel élesíteni kezdi a szigonyt. A kellemetlen zaj egy darabig tart.)

IVAN: Megtanítottad már Verát, hogyan kell a halat megtisztítani?

VLADAN: Nem. Ő csak fürdik, vagy elmegy valamerre napozni.

IVAN: Mindennap veled megy?

VLADAN: Csak két-három alkalommal jött. Elhozza a sátorbeli társaságát... Úgy látszik, unalmas nekik egész nap a csónakban kuporogni. *(később)* Nem akarsz ma velem jönni? Ezeket a kölyköket elküldjük a fenébe. Elmegyünk messzebbre. Itt a környéken már nincs hal. Túlságosan mélyre kell lemenni. Már nehezen kapok levegőt, a fülem is megfájdul. Gondolod, ez veszélyes lehet?

IVAN: Ne merülj le többet.

VLADAN: Hirtelen jön. Tavaly még húsz méterig le tudtam menni. *(később)* Szóval, jössz?

IVAN: Nem tudok. Holnap utazom, és még semmit sem végeztem.

VLADAN: Ahogy akarod. *(szünet)* Épp jó, hogy ide jöttünk. Egyedül vagyunk, senki sem zaklat. Hullafáradt vagyok. Nyakig voltam a munkában, s minden percben fölösleges gyűlésekre hívtak. Időemésztő gépezet. Olga a kórház után olyan érzékeny volt, hogy minden szóra, mozdulatra vigyáznom kellett, nehogy olyasmit tegyek, amit esetleg úgy érthet... Most már jó. Megnyugodott. Én is egy kicsit lazíthatok.

(Befejezte a szerszámok előkészítését. A terasz sarkába félreállítja őket. Visszajön az asztalhoz.)

IVAN: Mikor te elmegy halászni, Olga egész nap egyedül van. Csak ül a teraszon és hallgat. Én dolgozom. Ebédelünk. Délután várja, hogy megérkezz. Kérdezi, hány óra, túl keserű vagy túl édes-e a kávé. Csakhogy mondjon valamit. Mon-

dom neki: „Szeretem a keserű kávét”, vagy „Szeretem az édes kávét”, és ezzel befejeztük. Neked pedig csak az a fontos, meddig tudsz lemerülni a mélybe. Legalább hoznál is valamit, úgy már kinézne valahogy.

VLADAN: Itt a környéken már mindent kifogtak. Nincs semmi.

IVAN: Akkor hagyd abba.

VLADAN: Mit csináljak? Nekem is kell egy kis pihenés. Mindig csak a fejemet törni, előre gondolkodni — ha ezt csinálom, vagy azt mondom, akkor mi lesz, mi történhetik. Nem bírom. Majd, ha kipihenem magam, újból rendben lesz minden. *(szünet)* Szerinted mit kéne tennem?

IVAN: Nem tudom. Ezt neked kell tudnod.

VLADAN: Hát jó. Ma nem megyek halászni. Egész nap itt rostokolok. Te a könyvedet nézegeted. Én meg talán — teljesen véletlenül, nem szándékosan — majd mondok vagy teszek valamit, ő pedig... No és akkor mire mentünk?

IVAN: Miért kéne ezt nekem tudnom? A klinikán minden másképp volt! Megvizsgáltam, különböző kezelésekre küldtem, szedte a gyógyszereket. Tudtuk, mi lesz ma, mi lesz holnap. Dolgoztam a disszertációmon, késő este jártam haza. Olykor délután bejött hozzám az orvosi szobába. Beszélgettünk, érdekelt, hogy pontosan mit érez, és ő ezt jobban le tudta írni, mint a többi beteg. Én meg lejegyeztem, s ezt is bevettem a könyvembe.

VLADAN: Mutasd, hadd lássam.

(Elveszi a kéziratot.)

IVAN: Hagyd.

VLADAN: Melyik oldalon van? *(lapoz)* Hogy tudod ezt nézni? *(becsukja)* Mindig félttem a kórháztól. Mikor gyerek voltam, anyám eljárt egy barátnőjéhez. Engem ott hagyott a kórház parkjában. A szemközti épületen kinyílt egy ablak, s megjelent egy formátlan, megkínzott arc, tele sebekkel. Az egyik szeme teljesen le volt zárva.

(Ivan elveszi a kéziratot Vladantól, az asztalra teszi.)

IVAN: Most egy másik mesébe kezdtünk. Nincs, ami mögé elbújhatnék. Nincs meg a mindennapi munkám, amelyet el kell végeznem, amellyel áltatom magam, amivel meggyőzőm a betegeket, hogy csinállok valamit. Semmit sem tehetek, pedig tudom, hogy tennem kéne valamit. Nem mondhatok csupán annyit, hogy meg fog halni. Mást is kell mondanom, meg kell magyaráznom... Tehetetlen vagyok, pedig tudom, hogy épp most kellene segítenem.

VLADAN: Nem értem. Nekem azt mondtad... Megmutattad még a könyvet is... Mondtad a latin nevét...

IVAN: Ez mindig így megy.

VLADAN: Biztos voltam... Mint amikor az iskolában egymás mellett ültünk, nekem úgy tűnt, hogy mindig kivághatom magam, ha te ott vagy mellettem.

(Szünet.)

IVAN: Két vagy három hónap múlva meghal. És ez minden. Akkor meg mi az, amivel foglalkozom? Rutinmunka, amit minden gép el tudna végezni, jobban mint én. Valamikor az orvosokat az iparosokhoz sorolták. Igazuk volt.

(Szünet.)

VLADAN: Azt gondoltam, most minden rendben...

IVAN: Hazudtam. Ahogy a kisgyerekeknek hazudnak. Csakhogy azoknak azt mondjuk: ne bántsd ezt, mert ott kuksol az ördög. Nektek pedig azt mondjuk, hogy az egész csak játék. Holott maga a sátán, aki eljött a jussáért.

VLADAN: Ő még nem tudja?

IVAN: Nem. Az emberek felvágják az ereiket, kiugranak az ablakon — mert mi nem tesszük meg, amit tennünk kéne. Magatehetetlen állatokká válnak, mert nem tudjuk nekik megmagyarázni — de mit is magyarázzunk meg?

(Szünet.)

IVAN: Az orvostudomány erkölcstelen. A halállal foglalkozik, de csak elhalasztani tudja. Nem gyógyít semmit, csak behegeszt. Semmi sem gyógyul — testünk csak elfeledi a betegséget.

(Szünet.)

IVAN: Ezt úgy nevezzük — „beszélni mint férfi a férfival”. Mintha csak akkor válnánk emberré, mikor már tehetetlenek lettünk.

(Szünet.)

IVAN: Olga már elment a klinikáról, mikor az egyik beteg édesanyja jött hozzám. Beszélgettem vele, megmondtam neki az igazat. Először arra gondoltam, elmondom az orvosi mesék egyikét. Aztán mégis közöltem, hogy a fia meghal. Először hallgatott, majd beszélni kezdett. Nem nekem. Mintha rajtunk kívül még valaki lett volna a szobában. És egy pillanatig esküdni mertem volna rá, hogy valóban így van, egyszerűen létezni kezdett még valaki. De ehhez kell, hogy az ember előbb megőrüljön a fájdalomtól.

(Szünet.)

VLADAN: S ezért közlöd most velem?

IVAN: Azt mondtam el, amit tudok. Neki azt kell megmondanom, amit még nem tudok. Tíz napja ülünk itt, ezen a teraszon. Itt ül mellettem, és azt gondolja — dolgozom. Én pedig arra gondolok, mit kellene mondanom. Úgy tűnik, tudom, aztán minden füstbe megy. Most mindkettőnknek próbálkoznia kell valamivel. Magam már semmire se vagyok képes. Valamit tennünk kell.

VLADAN: Te holnap elmégy.

IVAN: Te meg mindennap halászni mentél!

(Szünet.)

VLADAN: Az előbb Olga álmában beszélt. Felébredtem, azt hittem ébren van és hozzám szól. De csak nyöszörgés volt, amelyből csak olykor-olykor volt kivehető egy szótag, egy szó eleje vagy vége. A kezem akartam nyújtani, hogy megnyugtassam. Hirtelen azonban más asszony lett számomra, olyan asszony, akit nem ismerek. Felkeltem, és kimentem. *(szünet)* Tudtam. De mégis hittem, hogy vannak dolgok, amelyek velem nem történhetnek meg. Mindannyian így hisszük. Ami szörnyű, az másokkal történik. De másoknak egyszerű és könnyű. Miért megy másoknak minden könnyen, és engem ér balszerencse? Kiválaszt minket valaki, vagy csak úgy vak-tában, nem tudom, kit hogyan, mikor? Még sosem sikerült valamit véghezvinnem, hogy ne jött volna közbe valami. Vagy a tervekkel kell végezni tíz nap alatt, hogy előbb kezd-hessék az építkezést; vagy nincs elég pénz, s módosítani kell a terveket; vagy elfogadják a tervemet, s akkor valami ürüggyel másnak adják, hogy készítsen újat. Még soha semmit nem tudtam nyugodtan, hajsza nélkül, az utolsó pillan-atban felmerülő váratlan meglepetések nélkül végigcsinálni... Másoknak meg minden könnyen megy...

IVAN: Nem értelek. Miről beszélsz?

VLADAN: Én itt többé nem létezem. Senki többé nem számít rám. Ró-lam nem esik szó — csak egy fejbiccentéssel intézik el, ha a nevemet említi valaki. Félreállítottak. Üres térben moz-gok!

(A házból kijön Olga, közeledik hozzájuk. Szünet.)

VLADAN: Minden összegabalyodott körülöttem. Miért épp körülöttem? Nem bírom ki. Gondoltam, elmegyek valahová. Párizsba, vagy bárhová...

IVAN: Hogyhogy elmész?

VLADAN: Huszonötén szereztünk diplomát, közülünk tizenkilencen el-mentek. Mindenki elment. Mindenki, aki képes valamire, elment. Csak azok maradtak itt, akik két és fél-, három és fél szobás lakásokat tudnak építeni. Fél szoba...

OLGA: Én is úgy látom, hogy el kell menned. Már mondtam is ne-ked.

VLADAN: Igen, mondtad. *(majd később)* Átkozott, primitív zug ez a miénk. Ha valamit tenni akarsz, mindenki siet elgáncsolni. Ha valamit elértél, agyonhallgatnak, mind. Itt tönkre kell mened, hogy eszükbe jusson: te is a világon vagy. Torkig vagyok mindennel — apró veszekedések, irigység, fontoskodás a hátad mögött, értelmetlen értekezletek, hülye, üres viták...

IVAN: És most mihez akarsz kezdeni?

VLADAN: Nem tudom. Érzem: szétaprózom magam, elveszek, holnap nem fogom tudni, mit kell tennem, mit tehetek...

OLGA: Ezért is kell elmenned. Mondtam neked, hogy nehezemre esne. De nem rendeztem soha jelenetet. Csakhogy attól tartok, most ott sem lesz könnyű a dolgod.

VLADAN: De legalább tudom, mi vagyok. Itt már senki sem tudja, hogy micsoda. Nem tudod, mit értél el, mert amit csináltál, az egy éjszaka leforgása alatt megszűnik létezni, holnap meg kezdheted az egészet előlről. Minduntalan, kismilliószor kell bizonyítanod azt, amit már egyszer elértél. Mindig kezdő vagy, mert senkit sem érdekel, meg nem is tudja, mit alkotál. Aki pedig tudja — az első adandó alkalommal elvágja az utad. Szorítóban élünk — tudatlanok között, akiknek mindegy, s azok között, akik tudnak valamit, de maguk nem csináltak semmit, és azért gyűlölnék. Minden az ő kezükben van. És mi vagy te akkor?

IVAN: Ez nem fontos. Sötétben tapogatózunk, amit megérintünk, az a mienk, az vagyunk mi. Számunkra más nem is létezik. De kérдем én — mihez kezdesz most?

VLADAN: Mondtam már, nem tudom! Csak azt tudom, hogy a feléig sem jutottam annak, amire képes lennék, amit tehettem volna.

IVAN: Ez kifogás. Egész idő alatt kifogásokat keresel. Csakhogy most vége a mellébeszélésnek. Amit teszünk, arra nincs mentség. *(felveszi az asztalról a kéziratát)* Én tudom, hogy ennek milyen hiányosságai vannak, de azt is tudom, hogy már nem lehet rajta javítani. Itt vagyunk, nem lehet megszökni. Talán nincs semmi oka annak, miért velünk esik meg mindez, ami történik, de ugyanúgy ürügyeket sem kereshetünk! *(elhajítja az iratcsomót a sarokba)* És ez minden.

(Szünet.)

OLGA: Mégis, megírtad ezt a disszertációt, a könyved megjelenik.

IVAN: *(félbeszakítja)* Néha arra gondolok, csak azért lettem orvos, mert abban az időben, amikor egyetemre kezdtünk járni, az volt a felfogás, hogy az orvos olyan ember, akinek mindig lesz munkája, és minden rendszernek szüksége van rá.

VLADAN: Mindenesetre, kijátszottak minket. Valaki csúnyán átejtett. Tövig. Pocsékul átrázott!

(Olga összeszedi Ivan kéziratának lapjait. Vladan a kikötő felé néz.)

OLGA: Vladan is így tépi össze a terveit, töri a ceruzáit... Úgy be-

széltek, mint valami elkényeztetett gyerekek. Sohasem kellett biztosítóirodában dolgoznotok.

(Letérdel, rendezgeti a szétszóródott lapokat.)

OLGA: Nézd, ez a lap elszakadt. És ez a fénykép...

IVAN: Hagyd csak, majd elrendezem egyedül. Nem fontos.

(Olga tovább rendezgeti a lapokat. Az oldalszámokat hol hangosan, hol csak magában mondja.)

OLGA: Kettő, három, négy, öt... hol a hatodik? Aha. Így. Hét, nyolc... ide valami fénykép jön — ez? Majd beragasztjuk. Tíz, tizenegy... tizenöt... Ide mi jön?

(Ivan átnyújt egy rajzot.)

OLGA: Jó. Kettő, három, négy, öt, hat, hét, nyolc, kilenc, harminc. Ezt az oldalt újból le kell gépelní. Nem hoztál magaddal írógépet? Tudok gépelní is. Megtanultam. Mi mindent meg nem tanul az ember, ha mindent csinálnia kell, még mielőtt olyan munkát talál, ami legalább hasonlít ahhoz, amit tanult. *(folytatja a lapok összerakását)* Harmincöt, hat, hét, nyolc — ez a fénykép többé nem használható —, kilenc, negyven. Ez is teljesen összegyűrődött. Ide mi tartozik?

(Ivan egy fényképet ad át.)

OLGA: Add csak. Ötvenkettő, három, négy, öt, hat... Hol a hatvan-kettes? Nincs? *(keresi a gyűrött papírhalmaz között)* Megvan. Három, négy, öt, hat, hét, nyolc, kilenc, hetven... Kettő, három, négy... Nyolcvankettő, három, négy, öt, hat... Így... Kilencvenkettő, három... Add ide a száz egyet.

(Ivan keresgél, majd talál egy kettészakadt lapot, gyűrötten. Olga óvatosan kisimítja a tenyerével.)

VLADAN: Azt mondta, hét előtt értem jön, most már fél nyolc, és még nincs sehol.

OLGA: Így simítom ki Vladan összetépett rajzait is. Már megügyesedtem. Végül is lehet, hogy nem is az a fontos, mit csinál az ember, vagy mit akart csinálni... Nekem most az egész sokkal egyszerűbbnek látszik. Nem tudom. Mi a fontos? Mi nem fontos? Ki tudja...? *(folytatja, amit elkezdett)* Százkettő, három, négy, öt... hol a százharmincöt?

(Ivan odanyújt még egy összetépett lapot.)

OLGA: Ezt össze lehet ragasztani, meg se látszik... Nyolc, kilenc, százötven... Ez minden?

IVAN: Ez is sok. Két oldalt kellett volna megírni — az egyikre: ezt lehet, a másikra: ezt nem lehet.
OLGA: Így. Most rendben van.

(Vladan észreveszi a közeledő csónakot, amely érte jött. A szerszámai után nyúl.)

OLGA: Megint egész nap halászol?

VLADAN: Messzire kell mennünk. Itt a közelben nincs hal.

OLGA: Ivan holnap elmegy. Rendezzünk este lakomát. Hozzál halat. Én készítek süteményt. Azt az ezüst gyertyatartót tesszük az asztalra, meggyújtjuk a gyertyákat. Szörnyen ünnepélyes lesz. Már az első naptól kezdve arról beszélünk, hogy rendezünk majd egy ilyen vacsorát.

VLADAN: Igen.

OLGA: Akkor gyere vissza hamarább.

VLADAN: Jó. Majd meglátom.

(Elmegy. Olga a ház felé indul. Megáll. Hirtelen felzokog. Ivan egy ideig kétségbeesetten nézi. Odamegy hozzá. Nem tud mást tenni, a vállát érinti. Olga megfordul, és átöleli. Ivan is átöleli, s így állnak egy darabig. Majd szétválnak.)

OLGA: Itt olyan nyugalom van. *(leül egy székre)* Olyan jó így ülni a napon, csukott szemmel. Mintha eltávolodnál, de a tested itt marad. Úgy érzed, mintha csak egy tárgy lennél, csupán súlyod és térfogatod van... *(szünet)* Gyerünk fürödni...

IVAN: Menjünk.

OLGA: Látom, nincs sok kedved hozzá.

(Elneveti magát. Ivan is nevet.)

OLGA: Nem tudok kártyázni. Nem tudok pasziánszot rakni. Nem tudok semmit. Egész nap csak így ülök...

(Felkel, felveszi az asztalról Ivan kéziratát, és beviszi a szobába. Majd visszatér.)

OLGA: Gyere, segíts egy kicsit.

IVAN: Mit?

OLGA: Rendezzük át másképp. Az asztalt az ebédlő közepére. Vladan azt mondja, hogy ez hülyeség. Ha az asztalt az ablak mellé tennénk, rajzolhatna is. *(később)* Azt hiszem, nem tetszik itt neki. Most már nekem is kevésbé tetszik. Ez itt mind valaki másnak szól. Barátságtalan, hüvös, menekülünk egymástól, mintha vétettünk volna valamit... Ne haragudj, igazán szép tőled, hogy találtad ezt a házat nekünk, de félek... Nem tudom... Azelőtt tudtam, Vladan mit szeret, mit nem. Most azt hiszem, nem tudom.

IVAN: Hagyd azt az asztalt. Vladan úgysem fog rajzolni. Nem kell folyton arra gondolnod, mi fog neki tetszeni és mi nem.

OLGA: Megőriztem néhány rajzot, amit összetépett. Mintha az a ház lenne, amelyikben élni szeretne. Óvatosan összeragasztottam. Most is valami hasonlót akarok. Be kell rendeznem a lakást. Sehogy sem néz ki. Már minden elkopott, akárcsak itt. A fürdőszobával kezdem. Vladan szerint a fürdőszoba a legfontosabb a házban — ahogy ő mondja: a legfontosabb „helyiség” —, és ezért kell, hogy a legkellemesebb is legyen. Egy halványzöld csempékkel kirakott fürdőszobáról álmodozom. Elegem van már az olajfestékes falakból. Észrevetted-e, hogy itt, a kád mögött, a párától hogy megfeketedett? A nappali szobába is új függönyt veszek, meg egy szép szőnyeget keresek, kényelmes foteleket, kis asztalkákat, sokat, hogy mindenütt legyen kéznél. És tudod, még mit? Veszek két-három lámpát, beállítom a szoba sarkaiba, le a padlóra, így olyan meghitt a fény... Cikis... A szőnyeg puha és kócos lesz. Ha jön a tél, és mindent elrendeztem, meghívunk téged is. Majd ülünk a szőnyegen, meleg és kellemes lesz. Kint hideg és nyirkos, fúj a szél... Mindent kigondoltam. Mikor egyedül üldögél az ember, van ideje mindenről elgondolkozni. Mit mondasz? Nekem tetszettek Vladan rajzai, azt gondoltam...

IVAN: Csak fárasztod magad.

OLGA: Csinálnom kell valamit.

IVAN: Ez várhat. Az egész napot otthon töltened, porban, takarítással, rendezkedve? A lakásban állandóan ott nyüzsög egy csomó ember, akik dolgoznak, kalapálnak, bontanak, átépítenek, beépítenek. És ez elhúzódik. Azt mondják, kész lesz holnapra, de holnap semmi sem kész, holnapután észrevekszed, hogy valamit elrontottak, hogy a fürdőszobában a te halványzöld csempéid kiesnek a falból... Se vége, se hossza. Bolondság. Idővesztés.

OLGA: Akkor mit csináljak?

IVAN: Ne hajszold magad.

(Szünet.)

OLGA: Igazad van. (később) Tudod, mit határoztam?

IVAN: No mit?

OLGA: Ha Vladan Párizsba akar menni, vele megyek. Otthagynom a biztosítóirodát. Meguntam már számíthatni, mennyi a lehetősége annak, hogy jövőre több vagy kevesebb autó törik össze. Mégsem ezért végeztem matematika szakot.

IVAN: És mihez kezdesz?

OLGA: Nem fontos. Várom, hogy Vladan hazajöjjön a munkából. Főzök. Mint más asszony. Mi hasznom van abból, hogy ott dolgozom a biztosítóirodában? Akartam, legyen nekem is valami, és mit kaptam? Valami egészen köznapinak akarok lenni. (szünet) Lehet, hogy tudunk majd utazgatni is. Ha megtakarítunk egy kis pénzt. Elmehetnénk Spanyolországba. Londonba. Sosem voltam Londonban. Rábeszélhetném Vladant. Vonattal mennénk, úgy olcsóbb és szebb. Városok, fo-

lyók mellett haladnánk el, házak mellett, ahol emberek élnek; az asszony ruhát terít a kötélre, a férfi a kertben ás, a gyerekek játszanak, és integetnek. A vonat elmegy, következik más. Elhaladsz vagy tíz emberi élet mellett, amely számodra csak egy pillanat; te is csak egy pillanat vagy nekik. Ők folytatják a munkájukat, te tovább utazol. Szeretsz vonattal utazni?

IVAN: Nem tudom. A télen utaztam valahová vonattal, már nem emlékszem, merre. Elaludtam, a vonat egyszer csak megállt. Felébredtem, kinéztem az ablakon. Holdfény, kint minden fehérlett. Nem tudtam, hol vagyunk, sem azt, mennyit aludtam, azt sem, hány óra van. A vonat a nyílt pályán állt, sehol egy ház vagy egy fa, semmi sem látszott. Csak a hó vakított a holdfényben. Csönd volt, mindenki aludt, egy hang sem hallatszott, mint a vonaton általában, mikor megáll. Fújt a szél. Egyszer csak megkívántam, hogy kiszálljak a vonatból és nekivágjak. A szélnek.

(Szünet.)

OLGA: Szép történet. Amióta itt vagyunk, most beszélgetünk először. Vladan egész nap halászik. Te reggeltől estig dolgozol. Már kezdtem félni tőled. Lábjárműven járok, hogy ne zavarjalak. Egy-két szót szólsz hozzám, s ez minden. Holnap pedig elmegy. (szünet) Itt mintha megtorpant volna az idő. Egyet fordulsz, s már elmúlt tíz nap.

IVAN: Ma nem dolgozom. Gyerünk fürödni. Viszünk egy csónakot, elmegyünk az öbölbe. Ott majd mindenről beszélünk. Nem bírom többé elviselni ezt a teraszt, a házat a hátunk mögött, mindig ugyanazokat a dolgokat, amiket mindennap bámulunk; már betéve tudunk mindent: egyik oldalon a tenger, a másikon az öböl, kikötő, csónakok, amott a szirt... Menjünk máshová. Ott nyugodtan beszélgethetünk. Mikor az ember egyedül van a tengerrel és a kövekkel, egyszerre minden tiszta és egyszerű...

(Szünet.)

IVAN: Megyünk?

OLGA: Vásárolni kell a vacsorához. Mit gondolsz, Blanka asszony kölcsönadná a kristálypoharait — csak a mai estére? Gyönyörű lenne.

IVAN: Miért kell most lakomát csapnunk?

OLGA: Azért, mert te holnap elmész. És mert csinálni akarok valamit. Játszani akarok.

IVAN: Mért nem akarod, hogy fürödni menjünk?

OLGA: Ha eddig nem mentünk, ma sem kell mennünk. Menj, kérd meg Blankát.

IVAN: Megkérdezhetem. De nem hiszem.

(Elmegy. Olga egyedül marad a teraszon. Boldog.)

Harmadik kép

(Késő délután. Olga egyedül van. Ideges. A kikötő felé néz. Majd az asztalhoz lép. A házból kijön Blanka. Hatalmas, fehér drága kelméből készült abroszt hoz.)

BLANKA: Hová ment a doktor úr?

OLGA: Megkértem, menjen le a kikötőbe.

(Blanka felteríti az abroszt, előzőleg azonban tenyerével gondosan letörli és lefújja az asztalról az utolsó porszemeket is.)

BLANKA: Ezen az abroszon itt van az egész családunk. Mindenki saját maga hímezte rá a monogramját. Csak karácsonykor használtuk, mikor mindannyian összegyűltünk. Ez a férjem bátyja. Ez a nővére, meg a férje. Ez itt az apjuk, ez pedig az anyjuk. És ez — *(felteszi a szemüvegét)* — ez ki? Ja, igen, őt nem ismertem. Meghalt, még mielőtt idejöttem. Itt vagyok én is. Ez a lányom.

(Kivesz a zsebéből egy kulcscsomót, kiválaszt egy kulcsot. Belép a házba. Blanka tányérokkal és evőeszközökkel tér vissza.)

BLANKA: Csöndes a tenger. Időbe telik, mire visszatérnek.

(Olga segít Blankának elrendezni a tányérokat és az evőeszközt.)

OLGA: Gyerekkorunkban gyakran jártunk egy öbölbe fürödni. A tenger mindig kristálytisza, üdítő volt, még a legnagyobb hőségben is. Annyira áttetsző, hogy szinte inni kívánt belőle az ember. Mindig arról ábrándoztam, hogy olyan vízben fürdöm, amit inni lehet. Vittünk ki halat, tüzet raktunk a parton. Tányér helyett nagy, lapos köveket szedtünk össze, egészen fehéreket. Sok volt belőlük arrafelé. Erről ettük aztán a halat, majd a köveket megmostuk a tengerben.

(Blanka újból kiveszi zsebéből a kulcscsomót, kiválaszt egy kulcsot, és bemegy a házba. Olga a kikötő felé néz. Blanka kristálypoharakat hoz, az asztalra teszi.)

OLGA: Nem szeretem, mikor lemerül.

(Elrendezgetik a poharakat.)

OLGA: Valamikor én is szerettem víz alá merülni, a hátamra fordultam, s úgy néztem a színe felé. Áttetsző, fénylő üvegboltozathoz hasonlít.

(Olga bemegy a házba. Blanka még egy darabig tesz-vesz az asztal körül: odébb tol egy poharat, kést, villát. Olga visszajön: a nagy ezüst gyertyatartót hozza, s az asztalra helyezi.)

BLANKA: A desszertes tányérokat meg a feketéscsészéket ott hagytam a szobában. Látta?

(Egy darabig mindketten nézik a terített asztalt.)

OLGA: Most csodaszép és roppant ünnepélyes. Köszönöm, hogy mindezt ideadta. *(két poharat vesz fel, összekoccintja)* — Mi-csoda gyönyörű csengés!

BLANKA: Hát, valamikor itt tíz-tizenkét személyre terítettünk. Még többre is. Szép volt hallgatni a tányérok és poharak csengését. Olyan hang ez, amely élettel tölti meg az egész házat.

OLGA: Számomra mindig valahogy nevetségesek voltak a férfiak és nők estélyi öltözékben: mintha már nem emberek, csak bá-buk lennének, amelyek mozognak, és csak arcuk és hangjuk azoké, akiket ismerünk. De ők csak azt kívánják, hogy legalább egy estére legyen az élet tisztább, kissé valótlan, mint valami képen. Csináltattam én is egy ruhát, s ma veszem fel először. Olyan finom esése van, mikor mozgok, szinte lebeg körülöttem, akár a szellő. Azt akarom, hogy minden másképp legyen: viselkedjünk másképp, beszélgessünk másképp, legyünk más emberek... Mintha egy másik életünk is lenne. Talán így is van, csak nem igyekeztünk felfedni... Talán mindannyiunknak két élete van, száz és száz lehetséges élete, amelyről nem is tudunk. *(elneveti magát)* Ostobaságokat beszélek?

(Szünet.)

BLANKA: Gondoltam, meghívom ma estére, jöjjön el Ilic asszonyhoz vacsorára. Ott minden csütörtökön összejön egy kis társaság. Néhány idős hölgy és egy idős úr, de ő egész idő alatt hallgat, csak olykor riad fel és beszélni kezd valamit, nem is tudom mit. Már régóta nem hallgatjuk a meséjét. Érdekes lenne, ha megismerné őket. Mi, akik itt élünk a szigeteken, tulajdonképp azoknak a furcsa állatoknak vagyunk a maradványai, amelyek a kontinensen már rég kihaltak. Vacsorázunk, majd velük beszélgetünk. Ilicné írja, amit mondanak. Mind itt vannak. A férjem, a lányom, az apám, anyám... Mindannyian együtt vagyunk. Egyszerre csak érezzük, hogy itt vannak, valahol körülöttünk, s mondani akarnak valamit. A lányom meghalt, s én tovább jártam-keltem, ettem, aludtam. Olyan volt az egész, mint valami homály. Aztán egyszerre csak jelentkezett. Ilicné a kézírásukkal ír mindig, s egy este azt mondta: „Blanka asszony, úgy hiszem, ez a lánya.” Felismertem az írását. Nagy, hosszúkás betűk... És attól fogva megszűnt a homály. Mint amikor a sötét ablak hirtelen kivilágosodik, s látni, hogy odabenn emberek mozognak, beszélnek egymással. Valami ragyogás, fény... Nem tudom leírni. *(Olgához lép, megsimogatja a haját)* Jöjjön el egyszer. Megteszi?

(Ivan jön. Olga nem válaszol.)

IVAN: Megjöttek.

BLANKA: Amint látja, semmi sem történt. (elmenőben, Ivanhoz) A viszontlátásra, doktor úr. Holnap kikísérem a hajóhoz.

OLGA: Hol van Vladan?

IVAN: Nem tudom. Ezek már három óra körül visszajöttek.

OLGA: Történt valami?

IVAN: Semmi sem történt. Mindenütt kerestem. A strandon, az étteremben, a sziklákon, az erdőben. A sátrakig is elmentem. Azt hitték, Verát keresem. Kinevettek. Kegyetlenek, mert valójában még semmit sem éltek át, nem tudnak semmit, de elég szemtelenek ahhoz, hogy úgy viselkedjenek, mint akik mindent tudnak; érzéketlenek és semmire sincsenek tekintettel; biztosak benne, hogy mindig találnak valami bolondot, aki majd szemtelenségükben szemérmességet, kegyetlenségükben pedig naivitást lát. Még két lépésre sem távolodtam el a sátraiktól, amikor kongatni kezdték a kannáikat. Számukra csak egy kandúr voltam, épp csak nem kötöttek a farkamra konzervdobozt. Úgy éreztem magam, mint egy idióta. Igazuk volt: csakugyan az voltam.

OLGA: Vladan — Verával van?

(Szünet.)

OLGA: Vera milyen? Tudom, hogy csinos. Vajon okos?

IVAN: Buta kis liba.

OLGA: Szeretném tudni, miről beszélget vele. Mit beszélnek rólam? Egyáltalán, kérdezi őt felőlem, vagy többé nem is létezem számukra? Mit mond neki Vladan? El tudom képzelni. Vladan a terveiről beszél, nagy eszméiről, eltelve saját magától; belemerül... az meg bámulja...

IVAN: Nincs ocsmányabb, önzőbb, alantasabb és hazugabb, mint ezek a kislányok. Vladan is olyan, mint Vera: buta, önző és beképzelt. Undorodom tőle. Reggel is elfogott a rosszullét eszelős meséitől arról, hogy el kell mennie, hogy lesz belőle valaki. Elbűvölve saját magától mint nagy építészről, csak legyen mellette valaki, aki védelmezi, aki hisz benne, aki megvédi önmagától, aki előtt nincs mersze hülyeségeket csinálni. Te jelented számára az egyensúlyt, mert neki az soha nem is volt; bármelyik más asszony mellett egyszerűen szétaprózódott volna, mint egy földre ejtett pohár. Ha nem elég okos, hogy ezt felfogja, elég önző, hogy érzékelye.

OLGA: Nélküle talán én is tönkrementem volna.

(Szünet.)

IVAN: Talán azt akartad, hogy kigondoljak valami mesét? Gondolod úgy jobb lenne?

OLGA: Nem. Örültség lenne. Nem bírnám elviselni, hogy te is hazudsz nekem.

IVAN: Úgy látszik, ez minden, amit sikerült elérnem — hogy részt vegyek egy hülye, undorító játékban.

OLGA: És mit akartál tenni?

IVAN: Már nem is tudom. Kezdem magam úgy érezni, mint egy borostyánba zárt bogár, megdermedve egy olyan mozdulat közepette, amelyet nem akartam megtenni, amely valami mást szándékozott, s megtorpant félúton, sem ide, sem oda. Valami nélkülem, kívülem zajlott le, s most hozzá kell szoknom, bár valahol máshol vagyok. Csakhogy hol? Szüntelen hibázok, s e hibákból háló fonódik, amelyből már nincs menekvésem.

(Szünet.)

OLGA: Mindketten annyit hallgattatok. Most meg csak szüntelen beszéltek. Ha tudnám, mit beszéltek. *(később)* Megyek, átlőtözöm. Gyűjtsd meg a gyertyákat, légy szíves.

(Bemegy a házba. Ivan meggyújtja a gyertyákat. Vladan jön. Szünet.)

VLADAN: A gyertyák is itt vannak. Ezüst gyertyatartóban. Kristálypoharak. Tányérok... *(felvesz egyet az asztalról, a márkát nézi)* Meissen. Gazdagok lehettek.

(Szünet.)

IVAN: Már azt hittük, valami bajod esett.

VLADAN: A sziklákon voltam. Majd az erdőbe mentem. Feküdtem, és hallgattam, ahogy a szél elsuhan valahol a magasban, a fenyőágak között. Nem mentem halászni. Egész nap azon tűnődtem, amit reggel mondtál. *(szünet)* Holnap elmegyek.

(Ivan nem válaszol. Szünet.)

VLADAN: Megvetsz?

(Ivan nem válaszol. Szünet.)

VLADAN: Megvethetsz, ha úgy tetszik. Nekem mindegy. Nem kérek senkitől semmit.

IVAN: Vera vár rád?

(Szünet.)

VLADAN: Megmondtad neki?

(Ivan nem felel. Szünet. A házból Olga jön ki pompás nyári estélyi ruhában, amely eddigi ruházatától merőben különbözik. Az asztalhoz lép.)

OLGA: Megjöttél?

VLADAN: Holnap elmegyek. El kell mennem. Nem bírom tovább.

OLGA: *(félbeszakítja)* Akkor igyunk előbb egy pohár bort. *(tölt, majd felvesz egy poharat)* Jó utat. Azokra, akik visszatérnek, és azokra, akik maradnak.

Negyedik kép

(Hajnalodik. A teraszon Ivan, Vladan és Vera. Az asztalon a vacsora maradványai.)

VLADAN: Talán nem viszem semmire. Lehet, hogy egyszerű rajzolóként fejezem be, vagy talán építkezésen dolgozom, lehet, hogy éjjeliőr leszek valahol... Koszos szállodákban élek majd, ahol órára adják ki a szobákat. Voltam már egyszer egy ilyen szállodában. Mindegy volt akkor, hiszen nem került sokba. Valami darab fickó felpofozott egy kurvát, az meg ordított, mintha a bőrét nyúznák, no meg a tulajdonosnő is beavatkozott... Azt kellett volna hallanotok, azokat a hangokat. Mint valami koszos víz zuhataga. Talán nem is vagyok többre való... Talán semmi sem vagyok, talán mindaz, amit csinállok, nem ér semmit... De el kell mennem ebből az átkozott házból, ahol halottak néznek a fényképekről, ahol az ő tányérjaikból eszünk, s azokból a poharakból iszunk, melyeket ők nyaldostak!

(Szünet.)

VLADAN: Sőt, ha itt maradnék is, az csak kínlódás lenne. És én nem akarom, hogy mindez egymás kölcsönös kínzásával fejeződjön be! Kinek kell az idegen segítség?... Neki talán még nyomasztóbb lenne, mint nekem. Olyasvalakit elviselni, aki elhatározza, hogy feláldozza magát... Ez a legkönnyebb, áldozatot hozni! Az ember gyönyörködik a saját nemeslelkűségében, de ugyanakkor nem veszi észre, hogy ezzel csak megalázza a másikat... Ez a legönzőbb, legközönségesebb zsarolás!... Nekünk sosem volt szükségünk arra, hogy egymást így zsaroljuk. És ezért kell elmennem... El kell menjek, mert most valahogy kezd átalakulni... Köztünk ez még sosem volt így... Én nem kérek semmit, csak azért megyek, mert szeretnék megőrizni valamit... ha ugyan még egyáltalán maradt valami... De mi? Mindegy. Csak azt tudom, hogy mennem kell. Mi más lehetnék?

(Szünet.)

VLADAN: Tegnap, mikor a sziklákon voltam, egy pillanatra úgy tűnt, mintha egy fennsíkon feküdnék. Minden megszűnt létezni, csak a nap járta át a bőrömet. Valamerre messze kalandoztam. Egy teret láttam, világos, tiszta vonalú volt, amilyent mindig is szerettem volna alkotni. Mikor az ember a térre jut, mintha egyszerre kitárulkozna a nap felé. A közepén csak egy napóra áll. Az árnyék körbejár, azt hinnéd, hogy

ez a központ, amely körül minden forog, és a napfény innen árad szét a széles utcákra... Mindent tudtam: minden mértéket, arányt, csak le kellett volna ülnöm, hogy papírra vessem... Nem sokáig tartott, talán öt vagy tíz másodpercig, s akkor Vera kijött a vízből és azt mondta: „Szóval, mit határozottál?” És újból itt volt minden. Szörnyűség. Semmi sem tűnt el, nem változott meg, nem is fog megváltozni semmi.

(Szünet.)

VLADAN: Csak önámítás volt... *(Verához)* A sziklák, az erdő, minden... A szél, amely valahol fönt zúg a magasban, a fenyő-lombok közt, a napon olvadó gyanta illata...

(Vera nem válaszol.)

VLADAN: Ostobaság! Mintha valaki levetkőztetett és odaszögezett volna ezekhez a sziklákhöz...

(Nem fejezi be a mondatot. Szünet.)

VERA: Egy teljes órán át ültem a sziklákon, és vártalak. Azt mondtad, azonnal visszajössz. Azok az alakok rám találtak, és elkezdtek froclizni. Tökkelütöttnek éreztem magam. Valami történt, csak én nem tudtam, hogy mi. Gondoltam — ha te nem tehetsz semmit, akkor majd én jövök. Tudtam, hogy most tennem kell valamit, mert ha nem, minden elvész a fenébe, és buta kislány maradok, akivel mindenki játszadozik. Amikor megjöttem, ti kávéztatok, nyugodtan ültél, mintha mi sem történt volna, mintha nem is léteznék. Miért mondtad akkor, hogy várjalak? Miért mondtad, hogy azonnal visszajössz? Nekem ez nem kellett...

(Szünet.)

VERA: Azt akarták, hogy játsszam, mert csak játszani akartak, és ez minden.

(Szünet.)

VERA: Mindig ez a vége. Most már talán megelégtettem a játékot.

(Szünet.)

VERA: Nem akarok többé játszani. Megutáltam. Hát énram nem lehet szüksége valakinek?

IVAN: Többé senkinek sincs szüksége senkire.

(Szünet.)

IVAN: Egész éjjel itt ültünk, bűzlünk a bortól, izzadságtól... Gyűlölöm a reggelt, mindig mocskosnak érzem magam. Képzem, hogy nézek ki — nincs utálatosabb, mint hajnalban az ember arca. Telik az éjszaka, s minden, ami itt volt, érintésnyire, most szertefoszlik. Csak a leégett gyertyák meg a tányérok maradnak az ételmaradékokkal... Más is lehetett volna belőlünk. Tisztábbak lehattunk volna. Ahogy ültünk ennél az asztalnál, valami olyanná is válhattunk volna, amiről sejtelmünk sem volt, hogy megeshet velünk. Csak annyi kellett... Talán minden megváltozhatott volna... Minden, ha elfeledjük érveinket és mentségeinket, játékainkat, tehetlenségünket... Mindez eltűnhetett, átváltozhatott volna másvalamivé. Igen... Ha lett volna bennünk... de mi? Mi hiányzik belőlünk? Mit kellett volna tennünk? Soha többé nem tudjuk meg. Most már vége. Beszélünk valamit — mit beszélünk, miről, kiről beszélünk? Maradványai vagyunk annak, ami lehattunk volna, ami kellett volna, hogy legyünk, de nem lettünk... Itt vonszoljuk magunkat, ragadósan, borotvátlanul, bedagadt szemmel... Találkozunk majd a hajón, a nap felkelőben, és mi folytatjuk, tovább játszunk régi szerepeinket. Gyötrődünk a két és fél szobás lakásokkal: ide-oda kapkodunk; gépiesen ténykedünk, miközben igyekszünk meggyőzni magunkat arról, hogy mindent tudunk, mindenre képesek vagyunk... holott nem juthatunk tovább...

(Szünet.)

IVAN: Eltelt harmincöt év, az út feléig jutottunk. El kéne kezdenünk, mi meg már befejeztük... Nem csinálunk már semmit, csak értelmetlen dolgainkat végezzük — gyűlésekre járunk, bizottsági tagok leszünk, kongresszusokon szólalunk fel, nyilatkozunk az újságoknak... hogy magunkat és másokat meggyőzzünk arról, hogy mégiscsak létezzünk... Pedig már nem létezzünk. Tartjuk magunkat a felszínen, s ez minden. Így van ez. Valami miatt mind épp akkor hagyják abba a munkát, amikor el kellene kezdeni... Akkor meg szerepet játszanak, nehogy kitűnjék, hogy már nincsenek, nem léteznek.

(Olga jön ki a házból.)

IVAN: A múlt éjjel azt álmodtam, hogy körüljárom a betegeimet. Odamentem egy ágyhoz, amelyben csak egy fej és nagy, tágra nyílt szem látszott. Eszembe villant, hogy ez az a beteg, akit még hallgató koromban láttam. Elég ritka betegség, s majdnem mindennap odavittekk, hogy lássuk, amint kifejlődik, elharapódzik. Lehajoltam, hogy szóljak valamit, s akkor minden átváltozott, akár a filmen: én fekszem ott az ágyban, és lassan elfonnyadok. *(szünet)* Az ember hirtelen összezsugorodhat, nem kíván már semmit, csak azt a legke-

vesebbet, amivel minden más állat is bír: hogy mozogjon, dobogjon a szíve, hogy kitapogathassa a pulzusát, emészszen, és semmi többet. S ez minden, amit megtehetünk: magunkat és másokat idáig elvezetni. Megmutatni, hogyan lesz belőlünk állat.

(Szünet.)

OLGA: Olvastam valahol: „Egyedül vagyok és szegény, mert az se kell, ami az enyém...” Ezt olyasvalaki mondta, aki már elbúcsúzott, már a tulsó parton van... Borzasztónak tűnt, mert akkor még csak ezt, a mi partunkat láttam. Szörnyű. De csak azért, mert nem a jó oldalról közelítettem, holott csak meg kell fordítani az egészet. Mint amikor kilépek a házból, s kívülről, az utcáról nézem a szobát, ahol éltem. Megváltozik, s egyszerre megértettem, hogy abban, amit zavarosnak véltem, igenis van rend... Rendbe akartam hozni, de most látom, hogy erre semmi szükség. Csak ki kell menni. Egyszerűen hátat fordítani és kimenni.

(Vladan megfordul, elindul a ház felé.)

OLGA: Összecsomagoltam a holmidat. Fönt van minden a szobában.

(Vladan bemegy a házba.)

OLGA: Annyit beszéltünk. Annyi hang van körülöttem. Mi mindent nem hallani.

(Szünet.)

OLGA: (Verához) Elmennek ma a barátai is?

VERA: Itt már nagyon görbe szemmel néznek ránk. Úgy látszik, már nemkívánatos személyek lettünk. Figyelmeztettek, hogy túlságosan zajosak vagyunk, hogy átjárunk a kertjeiken, letapossuk a virágaikat. Ezek, innen az új házakból. Mindent kicicomáztak: függönyöcskék, műanyag székek és asztalok a ház előtt, ott ücsörögnek, és kávé szűrőcsőnek, vacsora után bámulják a tévét, vagy egymáshoz járnak vizitelni, és gyönyörködnek az új fürdőkádban vagy olasz vécékagylóban. Tegnap délután jött egy rendőr, és kiagyalta, hogy az erdőben tilos sátrakat felállítani. Erre föl aztán összepakoltunk, és elmegyünk. De előbb még rendezünk egy kis hepajt.

(Szünet.)

OLGA: Szép lábad van, Vera?

VERA: Miért kérdezi?

OLGA: Mindig nadrágot viselsz.

VERA: Mert így kényelmesebb.

OLGA: (kicsit később) Add ide a kezed.

VERA: Miért?
OLGA: Meg akarok nézni valamit.

(Vera önkéntelenül kezét nyújtja.)

OLGA: Olyan a kezed, mint egy kisfiué. Tudsz gyengéd lenni?
VERA: *(kellemetlennek találja a beszélgetést)* Nem tudom. Valószínűleg.
OLGA: Szép a vállad. *(felemeli a haját)* A nyakad is. Így kéne fésülnöd a hajad. A melled is szép. Egészen modern. Sokat forgolódnak körülötted a férfiak?
VERA: *(elhúzódik)* Nem tudom.
OLGA: Nem esik jól, ha néznek?
VERA: Úgy.
OLGA: És amikor udvarolnak, milyen akkor?
VERA: Hát olyan... Néha nevetséges. *(elneveti magát)* Negyvenkettes számú tekintet, a bal fiókból.
OLGA: És mikor megölel valaki, mit érzel?
VERA: Miért kérdi ezt?
OLGA: Mert mindent tudni akarok: amit érzel, amit gondolsz. Ugye így egészen más? Talán szebb?
VERA: Semmi se változott meg.
OLGA: Nem próbálnál fel egy ruhát? Azt hiszem, jól állna neked.

(Még mielőtt Vera válaszol, Olga bemegy a házba.)

VERA: *(Ivanhoz lép)* Semmit sem kell mondania, csak intsen vagy fütttyentsen, és megyek. Nem tudom, mit tegyek. Segítsen. Félek. Mindenki itthagya. Azok, ott, az erdőben, kinevettek. Még nem tudják, mit jelent így maradni... Nem változott meg magáról a véleményem... Mondjon valamit.

(Olga kijön a házból, kezében hozza a ruhát, amelyet az előbbi jelenetben viselt.)

OLGA: Nekem nem áll jól. Sosem állt jól az, amire olyan nagyon vágytam. Vedd fel.
VERA: Miért vegyem fel a ruháját?
OLGA: Neked adom. Én már öregnek érzem magam hozzá. Amikor belenézek a tükörbe, nem ismerem magamra. Mintha valaki más lenne... Gyere, próbáld fel. Nagy szám leszel benne.
VERA: Jobb szeretek így lenni.
OLGA: Nem sokáig járkálhatsz nadrágban. Szükséged lesz még ilyen holmira is. Most minden jól áll rajtad, mert fiatal vagy. De egy nap majd arra is gondolsz, mit kell felvenned, mi az, ami jól áll, mi az ami nem. Mondják, a nőknek különös ösztönük van ehhez. De az ösztön elillan, mint minden más. Nem fogod már tudni, nevetséges vagy-e vagy sem. És ezzel vége. *(Verára teríti a ruhát)* Olyan üde illatod van.
VERA: Mennem kell.
OLGA: Vidd csak el. Ha nem tetszik, dobd el. Mikor gimnazista vol-

tam, egyszer felvettem az anyám bundáját, és elmentem valami zsúrra. Becsöngettem, a lépcsőházban kialudt a villany, de én nem mertem meggyújtani, féltem, nehogy meglásson valaki. Nem ismertek meg. Azt kérdezték: „Kit keres?” Aztán jót nevettünk. Most úgy tűnik, mintha ez a ruha a gyermekemé lenne, csak én vettem fel... nem is tudom, miért. Nem tetszik neked?

VERA: De, tetszik. Csakhogy nem fogadhatom el. Bocsásson meg. Én már csak így maradok, míg nem válok nevetségessé. Talán már most az vagyok. Hirtelen úgy kezdek gondolkodni magamról, mint valaki másról... Nem tudom megmagyarázni... Kezdek félni. Megint úgy esett, hogy senkinek sincs rám szüksége. Most már tudom, hogy ez mindig így lesz...

(Elmegy. Szünet. Olga egy szék támlájára teszi a ruhát.)

OLGA: Párás az idő. A harmattól. Ma megint hőség lesz. *(majd később)* Már látni a hajót.

(Világosodik. A házból kijön Vladan, a csomagjaival.)

VLADAN: Nemsokára ideér. Úgy látszik, mindaz megtörtént velem, ami egy emberrel megeshet. Mivel töltsem most az elkövetkező időt?

OLGA: Az idő betölti önmagát. Ha sok ideje van az embernek, mindig eltelik valahogy. Még akkor is, ha semmit sem csinálsz, úgy tetszik, mintha valamit tettél volna: csak azért, mert eltelt az idő — napok, hetek, hónapok, évek...

(Vladanhoz lép, megöleli. Majd hirtelen hátrál. Vladan elmegy. Szünet.)

OLGA: Ne igyunk egy pohár bort?

(Az asztalhoz lép. Egyszerre a kezére csap.)

OLGA: Hogy csípnek a legyek. Déli szél lesz.

(Szünet.)

IVAN: A hajó beért az öbölbe.

(Bemegy a házba. Olga néhány lépést tesz a teraszon. Ivan csomagokkal megrakodva lép be.)

OLGA: Maradj még egy kicsit. Mint amikor itt ültünk: te dolgoztál, én hallgattam, féltem, hogy ne zavarjalak...

(Felcsendül a fémtárgyak dübörgése valami deliriumos, eksztatikus ütemben. Majd csönd lesz. Ivan elmegy.)

OLGA: Csak azt akartam, hogy megmondd: mennyi van még? Ha

ezt tudod, már nem olyan szörnyű az egész. (később) Most nem fontos.

(Olga egyedül marad a teraszon. Újból felcsendül a dübörgő zaj, ugyanabban a ritmusban. Csönd. Olga néhány lépést tesz, majd hirtelen felüvölt, eszeveszetten, mint valami megfélemlített vadállat. Megjelenik Blanka, s kezdi leszedni az asztalt.)

Ötödik kép

(Késő délután, egy esős, őszi napon. A teraszon senki sincs. Majd megjelenik Blanka és Ivan.)

BLANKA: Úgy szeretett itt ülni és nézni a tengert — ezen a széken. Betakargattam mindig egy takaróval... Kérte, hogy vigyem át az ön szobájába. Onnan jobban látni a tengert. *(szünet)* Nézze, milyen szép most a tenger: ilyenkor, eső után olyan bölcsnek látszik. Már nem mindenkié, csak azoké, akik ismerik. Megkomolyodott.

(A zsebéből zsebkendőt vesz ki és a szemét törölgeti. Szünet.)

BLANKA: „Csak némaság és sötétség”, mondogatta, „némaság és sötétség.” És nézte a tengert. Amikor beállt az esős időszak, fenn ült a szobájában. Csak ebédre jött le, a reggelijét mindig felvittem. Olykor délig is aludt. Éjszaka nem tudott aludni, hajnalig olvasott, mindent, amit csak talált a házban, még a férjem könyveit is, a hajókról, egyiket-másikat kétszer-háromszor is elolvasta. Mihelyt megvirradt, lefeküdt és elaludt. Mintha a nappal meghozta volna a nyugalmat.

(Szünet.)

BLANKA: Az orvosunk járt hozzá, mondta, hogy ön irt neki. Még fiatal ember, eléggé tétovának látszott... Mint mikor az ember tehetetlen, holott azért van itt, hogy segítsen... *(a terasz felletti szoba ablaka felé tekint)* Az ablak nyitva maradt, pedig esett az eső. Biztosan minden nyirkos lett. Hűvös lesz. Megbocsásson, de nem tudom elgondolni, hogy többé már nincs itt. Néha azok maradnak életben, akik azt nem érdemlik meg, akiknek nincs is szükségük az életre. Szinte restellem. Itt keringek, mint valami vén varjú — épp tegnap mondtam Ilicénének: itt ülünk, és fonnyadozunk, akár a múmiák. Mások meghalnak, mi meg csak fonnyadozunk.

(Zsebkendőjével a könnyeit törli. Szünet.)

BLANKA: Nem tudom, mit csináljak a holmijával. A férje Franciaországban van, ugye? Minden építész mérnök odamegy. Vajon tudja-e egyáltalán?

IVAN: Megírtam neki.

BLANKA: Az emberek olykor azt kapják, amit nem is érdemeltek volna, s akkor nem tudják, mit is kezdenek vele. Azért is tesznek tönkre mindent. *(a ház felé indul)* Rendbe kell szednem a holmiját. Őn tudja a férje címét — talán oda kéne elküldenem. Nem sok az egész, csak az, amit a nyaralásra hozott. Én még aztán odaadtam neki Mária egyik pulóverét, meleg harisnyáját... Ki tudja, ki lesz itt a jövő nyáron. *(visszajön, Ivanhoz lép)* Tudom, most kinevet. De megszoktam. Megszoktam azt is, hogy csak „bolond Blankának” neveznek, oda se neki. De biztos vagyok benne, hogy csütörtökön — már mondani fog valamit. Már most csütörtökön. *(újból a ház felé indul)* Nem jön be? Még mindig az ő illatát árasztja minden. Mintha csak arra várnánk, hogy ajtót nyit, és kilép a szobájából... Jöjjön csak velem.

(Bemennek a házba. Kissé később Ivan visszatér, kezében egy könyvet tart. Egy darabig áll, majd kinyitja a könyvet, és lapozni kezdi. Kijön Blanka, két bőrönddel és egy táskával a kezében. A padlóra teszi a csomagokat.)

BLANKA: Itt van, ez minden. *(észreveszi a könyvet Ivan kezében)* Ez az ő könyve. Ha akarja, vegye magához. Nem tudom, mit kezdjek ezekkel a holmikkal. Talán legjobb lesz, ha elviszem a szállodába, inkább ott legyenek. Ha a férje netalán értesíti...

IVAN: *(leteszi a könyvet az asztalra)* Segíték.

BLANKA: Egyedül is elbirom. *(felveszi az egyik bőröndöt)* Tudja, azt hiszem, hogy most együtt vannak. Ha ott létezik olyan, amit mi úgy nevezünk itt, hogy „együtt”. *(felveszi a másik csomagot és a táskát is)* Ha még itt akar maradni egy kicsit — én Ilícnéhez mentem. Ha újból esni kezd, kérem, csukja majd be az ablakot.

(Elmegy. Ivan egy darabig egyedül van. Nem veszi észre Vladant, aki közben megjött, és némán áll.)

VLADAN: Nem bírom elviselni ezt a vén boszorkányt, az idióta meséivel. A fák mögé húzódtam.

IVAN: Nem láttalak a hajón.

VLADAN: Én láttalak. Rosszul voltam. Téged sosem fog el a hajón rosszullét?

IVAN: Hogy érzed magad Párizsban?

VLADAN: Úgy. Egy irodában dolgozom. És a te könyved? Megjelent?

IVAN: Megjelent.

VLADAN: És?

IVAN: Meghívtak Amerikába.

VLADAN: Elmesz?

IVAN: Talán.

(Szünet.)

VLADAN: Szüntelen arra gondoltam, hogy valami történni fog. Úgy tűnt, történnie kell valaminek, s az, amit mondtál, nem lehet igaz. *(táskájából egy üveget húz elő)* Innom kell valamit. Csuromvizesre áztam. *(az üveg csavaros, pohár alakú dugójába próbál önteni a whiskyből, de nem sikerül. Az üvegből iszik)* Miért nézel úgy rám?

IVAN: Hogy nézlek?

VLADAN: Nem tudom. *(odanyújtja az üveget)* Kérsz?

IVAN: Nem. Köszönöm.

VLADAN: Vissza akartam jönni. Azonnal. Csak annyi időre mentem, hogy megbeszéljem a munkát, s máris vissza akartam jönni.

(Szünet.)

VLADAN: Mikor ide indultam, nem volt már hely a repülőgépen, csak Bécsig, aztán valami vonatra szálltam. A hálókocsiban egy ütdöött kalauz volt, állandóan arról mesélt, mindig úgy csinálja, hogy egy nőutas egyedül legyen a kupében, és akkor bent alszik nála. És hogy mindegyik beleegyezik. *(idegesen felnevet)* Láttalak a hajón, de elrejtőztem. A végébe. Talán azért is hánytam. Nem láttál, amikor hánytam? Ki nézné, ahogy valaki a korláton keresztül hány? Te olyan magabiztos vagy, mindig magabiztos. Ott álltál, a felső fedélzeten, akár egy kapitány. *(szünet)* Uramisten, azt hiszem, becsíptem. Tegnapelőtt óta nem ettem semmit. Van valami cigarettád?

(Keresgél a táskájában. Elővesz egy törött, alaktalan tábla csokoládét.)

VLADAN: Teljesen elolvadt. *(eldobja a csokoládét. Húz egyet az üvegből. Egyre erőszakosabb lesz)* És te miért jöttél ide?

IVAN: Maradj csak, ha akarsz. Én elviszem Blankának a kulcsot.

(Ivan indul, de észreveszi az asztalon a könyvet. Még mielőtt kézbe venné, Vladan megelőzi és kinyitja.)

VLADAN: Az övé. Te érted ezeket a képleteket?

IVAN: Nem.

VLADAN: Én sem. Pedig vizsgáztam matematikából. *(harsányan felkacag)* Mintha a matematikájához menekült volna. Elölünk.

IVAN: Add ide. Vissza kell tennem a helyére.

VLADAN: Hová?

IVAN: Blanka összecsomagolta a holmiját, és a szállodában hagyta. Ha akarod, elviheted.

(Vladan vállat von. Szünet.)

VLADAN: Miért mondtad meg nekem?

IVAN: Részeg vagy. Add ide a könyvet.

VLADAN: Na és? Miért mondtad meg?

IVAN: Add ide a könyvet.

VLADAN: Ez az ő könyve, és többet senki...

(Meglendül, hogy elhajítsa a könyvet, de nem sikerül, részességében csak a földre ejti.)

VLADAN: Azt hiszed, nem tudom? Azt hiszed, nem volt előttem világos? Már kezdettől fogva?

IVAN: Mi volt előtted világos?

(Lehajol a könyvért. De Vladan ellöki lábával a könyvet.)

VLADAN: Hogy meg akartál szabadulni tőlem.

IVAN: Badarságokat beszélsz.

VLADAN: Te meg akartál szabadulni tőlem.

IVAN: Erről saját magaddal társalogj, ha van kedved hozzá.

(Megfordul, és elindul. Vladan odalép hozzá, megfogja a karját.)

VLADAN: Háltál vele? Valld be. Míg én halászni voltam. Azért is hoztál minket épp ide. Mint a dögkeselyű. Dögkeselyű! *(várja szavainak hatását)* Bocsáss meg. Ti, orvosok, nem háltok a nőkkel, ti koitáltok. Ko-i-tál-tok.

IVAN: Elég volt. Fogd be a szád!

(Vladan hirtelen megragadja a kabátgallérjánd.)

VLADAN: Hol keféltetek? Beszélj, hol keféltetek?

(Ivan megüti. Vladan elveszti amúgy is bizonytalan egyensúlyát, megtántorodik, és térdre rogy. Kissé vérző ajkához nyúl.)

VLADAN: Van zsebkendőd?

(Hisztérikusan, görcsösen felzokog. Ivan felveszi a padlóról Olga könyvét, kisimítja a lapokat. Észre sem veszik, hogy közben újra eleredt az eső.)

Hatodik kép

(Olga egyedül van a teraszon.)

OLGA: Megállt az óráim. Hány óra van?

Megyek, főzök egy kávé. Meginnék egyet.

Meg is fürödhethnék.

Vége a napnak, jön az éj.

Ha behunyom a szemem és álomba merülök, mintha haldokolnék. Felriadok, megérintem a karom, lábam, hasam — még itt vagyok.

Tennem kell valamit. De mit?

Talán legjobb lenne, ha leinnám magam.

(Az asztalhoz lép.)

Nem megy. Úgy látszik, már a bor se fog rajtam.

(Mintha újból hallatszana a fémtárgyak feldübörgő deliriumos-ritmikus zaja.)

Mind elmennek.
Talán így a legjobb.

(Szünet.)

Emlékszel, hogyan mentem el a kórházból? Vladannak megbeszélése volt a beruházókkal, te kísértél haza, esett az eső. Egész idő alatt hallgattál. Örültem, hogy otthagynom a kórházat, és többé nem kell szivnom azt az undorító kórházzagot; hogy nem kell egész meséket hallgatnom a betegségekről, s nézni magam körül az embereket, akik idővel egyetlen, hatalmas, két lábon járó betegséggé váltak — a szobától a klozettig és vissza. Az volt a fontos, hogy elmenjek, minél előbb hazatérjek. És csak amikor elmentél, akkor jutott eszembe, hogy aznap egyszer sem néztél a szemembe. Állandóan elnéztél mellettem valahová, mintha többé már nem is léteznék. Tudom, tudom. Mondtad, minden rendben van. Mondtad azt is, hogy az utolsó vizsgálatok eredményei egészen jók. Tudom. Már mindent fejből tudok, még a latin elnevezéseket is. Mindenkinek ezt mondják. Nemegyszer hallottam, amint ugyanazt mondod azoknak, akik két-három hónap múlva meghalnak, vagy már haldokolnak. Tudni akartam, mihez kezdjek, mit tehetek még.

Mikor hazatértem a kórházból, minden úgy volt, ahogyan elképzeltem: a hálósobában a bevetetlen ágy, Vladan szobájában rendetlenség, a konyhában egy halom mosatlan tányér, és üres üvegek. Ez a rendetlenség egyszerre úgy tűnt, mint valami rend, amely nélkülem alakult ki. Mintha énrám már nem lenne többé szükség, mintha nem is léteznék. A tárgyak új helyet kaptak, és nem volt merszem, hogy elmozdítsam őket. Az egyik pillanatban hívni akartalak, hogy megkérdezzem: visszamehetnék-e a kórházba? Vártam, hogy Vladan visszatérjen, vágytam, jöjjön minél előbb, és féltem. Vajon ő is úgy néz el mellettem, keresztülnéz rajtam? Idejöttem, és úgy tűnt, minden előről kezdődik. Mintha mérhetetlenül sok idő kínálkozna, és végre tudom, mit kellene tennem.

De te csak hallgatsz, Vladan minduntalan halászni megy valahová, s ha visszatér, ő is csak hallgat. S én úgy zuhanok e némaságba, mint valami szakadékba.

Többé nem tudok semmit.

Azt kérde, hogy érzem magam.

Hogy érzem magam?

Mint valami sötét szobában: járok körbe-körbe, tapogatózom, nem tudom, mit érintek, minden pillanatban várom, hogy valami szörnyűséghez érek, hogy valami megüt, rám zuhan, összeomol, elsüllyed...

Olyan lettem, akár az állat. Körülöttem mindenütt sötétség, és nem tudom, merről kapom az ütést. És te mire gondoltál? Mit gondoltál? Hogy ordítok, hogy felvágom az ereimet, hogy kiugrom az ablakon?

(Nevet.)

Hallgatsz. Miattam vagy magad miatt? Engem akarsz megnyugtatni, vagy magadat meggyőzni arról, hogy még tehetsz valamit?

Oly kevés dolog van, amit valóban tehetünk. Senki se kérdezi, mit tehetünk még. A fontos az, mennyit tudunk elviselni.

Jó, hogy elmentél. Jó, hogy mind elmentetek.

Miről beszélgetnek most? Mit beszélnek rólam? Vajon beszélnek-e rólam egyáltalán?

Mégis így a legjobb.

(Szünet.)

Össze kell szednem magam, tennem kell valamit. De mit? Ha most nem teszek valamit...

(Szünet.)

Vége lesz a nyárnak, eljön az esős évszak. Fúj a délszaki szél. Nagy, piszkos hullámokat görget majd, tele fűvel és homokkal, valahonnan a mélyből.

Nem tudom, létezel-e, vagy sem, de nem hagyhatsz el minket. Léteznie kell valakinek, aki segít. Léteznie kell, aki erősebb, hatalmasabb nálunk! Túlságosan gyengék és erőtlenekek vagyunk ahhoz, hogy csak magunk, egyedül legyünk a világon és senki több. Kezdj létezni! Létezz!!!!

(Szünet.)

A szél.

(Szünet.)

Lemaradtam.

(Szünet.)

A szél.

Odalenn a tenger a sziklákat ostromolja.

(Szünet. Elneveti magát. Hirtelen megtorpan.)

Mint a vadak az állatkertben... A gondozó hosszú vasrúddal ingerli őket a rácson keresztül. Azok meg felszöknek, fogukkal szeretnék átharapni a rudat... Majd üvölnének: vajon fájdalmukban, dühükben, vagy a megaláztatástól? S ez nap mint nap ismétlődik, a végtelenségig. Gondozójuk elégedetten mosolyog... Emlékszem az állatok tekintetére, amelyek napjában legalább tízszer azt hitték, hogy szétroppanthatják a vasrudat, s emlékszem a gondozó mosolyára...

No és akkor?

Ez minden!

Csak...

(Nem fejezi be a mondatot. Egyetlen mozdulattal hirtelen leveti magáról köntösét, s meztelen távozik.)

Vujicsics Marietta fordítása